

2016 SULTANAHMET TERÖR EYLEMİ: YERELİN KÜRESELLEŞMESİ

Gizem Melek* - Huriye Toker**

ÖZET

Mesajın şiddet dolayımıyla aktarıldığı terör eylemleri, son yüzyılda yaşanan teknolojik gelişmeler ve kitle iletişim araçlarının sunduğu imkânlar ile hedeflediği etkiyi yaratan toplumsal olaylardır. Türkiye’de son beş yılda yaşanan yirmiye yakın terör saldırısı ülkede terör eylemlerine karşı korku ve paniğe yol açarken, medyanın olayı haberleştirme pratiğinde de değişimler gözlenebilmektedir. 12 Ocak 2016 tarihinde İstanbul Sultanahmet medyanında Suriyeli bir intihar bombacısının düzenlediği ve turistlerin yaşamını yitirdiği terör eylemi, ölenin ve öldürenin yabancı ülkelerden olduğu ilk saldırı olması bakımından incelemeye değerdir. Gündem belirleme kuramı ışığında toplumsal gündemi belirleyen bu olayın ulusal ve uluslararası medya tarafından nasıl ele alındığının niceliksel ve niteliksel içerik analizi ve çerçeveleme yöntemleri ile analiz edildiği bu çalışma, terörün haber dilinin küreselleşmekte olduğunu göstermesi bakımından önemli ipuçları sağlamaktadır. Cumhuriyet, Hürriyet, Zaman, Sabah, El Jezire, New York Times, Euronews ve BBC medya kaynaklarından toplam 148 haber makalesi üzerinde gerçekleştirilen analizde, terörün etnik kimliğinin uluslararası güvenlik endişesi kadar öne çıktığı, din ve kardeşlik çerçevesi yerine ekonomi çerçevesinin belirgin olduğu saptanmıştır. Ulusal medyaya getirilen yayın yasağına benzer şekilde uluslararası medyanın da olayı sıklıkla resmi kaynaklara dayandırması, terörün küreselleşen bir haber dili yarattığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Sultanahmet, turist, terör, terörist, içerik analizi, çerçeveleme, gündem belirleme.

2016 SULTANAHMET TERROR ATTACK: GLOBALIZATION OF THE LOCAL

ABSTRACT

As a social issue in which the message is transmitted via violence, the terror acts are able to create the intended effect with the technological developments and opportunities offered by mass media. Around 20 terror attacks hit Turkey in the last five years and that resulted in fear and panic across the county. In that sense the language of media could differ whilst covering the stories. The attack by an ISIS-affiliated Syrian suicide bomber killed tourists in Istanbul Sultanahmet district on January 12, 2016, was important, since it was the first terror attack in Turkey that all victims and the assailant were foreigners. In this study, a qualitative and quantitative content analysis and framing analysis were conducted to Turkish and international media to understand the way different media cover terror acts. The results provided a better understanding of the globalization of the news language on terror. 148 news articles were collected and analyzed from the

* Öğr. Gör. Dr., Yaşar Üniversitesi, İletişim Fakültesi

** Doç. Dr. Yaşar Üniversitesi, İletişim Fakültesi

websites of Cumhuriyet, Hürriyet, Zaman, Sabah, Al Jazeera, the New York Times, Euronews and the BBC. The results demonstrate that the identity of the assailant was as salient as the international security concerns. Also, it is determined that the discussions on economics were more salient than the religion frame. In conclusion, international media coverage did not differ from Turkish media, even though a media ban was imposed on Turkish media, since both media depended mainly on the official sources which reveals a globalized language on terror acts on global media.

Keywords: Turkey, Sultanahmet, tourist, terror, terrorist, content analysis, framing, agenda setting.

GİRİŞ

Terör eylemi asıl itibarıyla bir iletişim faaliyetidir, mesajını da şiddet dolayısıyla ulaştırır. Eylemi ve içeriğini duyuran, renklendiren, büyüten, önemsizleştiren, daha geniş ya da dar bir kitleye ulaşmasını sağlayan ana aktör ise medya olarak adlandırdığımız kitle iletişim araçlarıdır. Medyanın terörizm ile ilişkisine ilişkin farklı fikirler paylaşılmaktaysa da, diğer tüm suç eylemlerinde gizlemek ve gizlenmek esasken, kitlesel haberleşirmenin mümkün olabilmesi, geniş kitle üzerinde hedeflenen etkinin yaratılabilmesi için kitle iletişim araçları dolayısıyla duyurulması, modern terörizmin merkezi amaçlarından (Nacos 2002: 16-18). Belirtilen nedenlerle medyanın haber pratiğinde yer almasının bu kadar önemli olduğu terör eylemin nasıl haberleştirildiği, haber içeriği ve veriliş şekli de sosyal bilimler alanının merkezi sorularındandır.

Araştırmacıların genel kabulü, kitle iletişim araçlarının aynı olayı farklı şekillerde haberleştirdiği yönündedir (Schaefer 2006: 578). Özellikle çatışma içeren ve farklı tarafların bulunması nedeniyle kavramsal tanımı gereği politik bir şiddet eylemi olan terörün, ideolojik açıdan farklı şekillerde yorumlanması, çerçevelenmesi ve temsili söz konusudur (Norris ve ark. 2003: 13). Bu bağlamda Amerika'da yaşanan 11 Eylül terör eylemi, İngiltere'deki 2005 Londra bombalı saldırıları, çoğunluğu ülke vatandaşlarının zarar gördüğü ve hükümetlerin ve medyanın olayları daha ulusal çerçeveden, milliyetçi retorikle ele aldığı terör olayları olarak göze çarpmaktadır. 11 Eylül 2001 terör eyleminin ardından ABD'nin "terörizme savaş" sloganı ile başlattığı, basın da destek verdiği, düşmanı şeytanlaştırma ve milliyetçiliğe vurgu yapan söylemler (Hutcheson ve ark. 2004; Reese ve Seth 2009; Schubert ve ark. 2002; Zelizer ve Stuart 2002), 2005'te Londra'da üç metro istasyonu ve bir otobüste meydana gelen bombalı saldırılarda İngiliz hükümeti ve ülke eşik bekçilerinin terörizme ve teröristlere karşı kullandığı ve medyada da karşılık bulan milliyetçi söylemle (Canel ve Sanders 2010) paralellik göstermektedir. Amerikan medyasının ulusal güvenlik ve sadakatsizlik korkusu ile hükümet söylemlerine yakın bir medya haber pratiğini tercih ettiği de araştırmacıların bulguları arasındadır (Krimsky 2002: 55). Yine 11 Mart 2004 Madrid terör saldırısı da hükümetin tüm stratejik kriz iletişimi ve medyayı kontrol etme çabalarına

karşın milliyetçiliğin pompalandığı söylemlerin kullanıldığı eylemler olmuştur (Canel 2012: 214). Diğer yandan 1998 Nairobi ve 2002 Mombasa terör eylemlerine baktığımızda, Nairobi terör eyleminde kullanılan Batı medyası kalıplarının 2002 Mombasa eyleminde zayıfladığını ve hükümete eleştirilerin arttığı görülmüştür (Schaefer 2006: 585).

Terörün medyada temsili üzerinden yapılan çalışmalar farklı kültürler, coğrafyalar ve farklı gazetecilik pratikleri açısından konuya yaklaşmak yerine, Batı'nın terör ve gazetecilik pratiklerini temel veri olarak kabul ederek araştırma bulgularını bu yönde yorumlamıştır (Piscard 1993: 7). Medyanın ülkedeki varlığı, önemi, terörizmin o ülke için anlamı gibi veriler ülkeye göre farklılaştığından medyanın tüm dünyada Batı medyasından farklı partiklerle de çalışabilmesi beklenirken, araştırmaların bu savı desteklemediği de öne sürülmektedir. Oysaki gelişmekte olan ülkelerde, Afrika'da, savaşın gündelik yaşam içinde var olduğu Ortadoğu'da, teröre ilişkin çerçeve bambaşka olabilmektedir. Kullanılan sansasyonel manşetler, birincil kaynaktan ya da sadece resmi kaynaklara dayanan haber hikaye oluşturma pratiği, olay yerinden aktarılan haber fotoğrafları, kurbanların temsili ve haberleştirilmesi, editoryal izlerin varlığı, ideolojik eğilimin haberdeki ağırlığı, ülkenin kültürüne, gazetecilik kodlarına göre değişmektedir. Bu bağlamda terörün haberleştirilmesine ilişkin daha fazla sayıda akademik çalışmaya ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Türkiye, son yıllarda ülkede ardı ardına yaşanan terör eylemleri nedeniyle ulusal basında olduğu gibi uluslararası basında da yer almaktadır. 12 Ocak 2016'da İstanbul Sultanahmet meydanında Suriyeli bir canlı bomba eylemcisinin düzenlediği saldırıda 12 turist yaşamını yitirmiş 13 kişi de yaralanmıştır. İstanbul'un turistik bölgesi olan Sultanahmet'te yaşanan bu saldırı, ölenin de öldürenin yabancı olması açısından alışılmadık dışında bir terör eylemi olarak karşımıza çıkmış ve bu özelliği nedeniyle bir ilk olmuştur. Ülkede bugüne kadar yaşanan tüm saldırılarda ülke vatandaşlarının da kurbanlar arasında olduğu gerçeğinden hareketle, bu çalışma kapsamında, hükümetin koyduğu yayın yasağı ile birlikte nasıl bir habercilik pratiği izlendiği, medyanın dünyada yaşanan terör eylemlerinde kullanılan milliyetçi retoriği kullanıp kullanmadığı, ulusal ve uluslararası medya platformları üzerinden karşılaştırılarak analiz edilecektir.

Araştırma kapsamında dört ulusal ve dört uluslararası medya organı olmak üzere toplam sekiz kitle iletişim aracı örneklem olarak seçilmiş, olayın yaşandığı 12-16 Ocak 2016 tarih aralığında söz konusu iletişim araçların internet sayfaları taranarak konuya ilişkin elde edilen tüm haberler araştırmaya dâhil edilmiştir. Genellemelere ulaşabilmek ve birden çok değişken arasındaki ilişkiyi analiz edebilmek amacıyla niceliksel ve niteliksel içerik analizinin bir arada uygulanmasının yanısıra medyanın saldırıyı haberleştirme biçimi çerçeve analizi ile de ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışma, konunun önemine vurgu yapan giriş bölümünün ardından terör, terörizm ve medya başlığı ile konuyu kavramsal düzeyde inceleyerek medya ile ilişkilendiren ikinci bölümü takiben üçüncü bölümde, kuramsal arka planını gündem belirleme ve çerçeveleme yaklaşımı bağlamında ele almaktadır. Araştırma tasarımı, metodolojisi ve kısıtlarının tartışıldığı dördüncü bölümü, araştırma bulguları ve sonuçların yer aldığı, bazı genelleme ve çıkarsamaların ifade edildiği son bölüm izlemektedir.

1. TERÖR, TERÖRİZM VE MEDYA

Terörün üzerinde uzlaşıldığı ortak bir tanımına rastlanmamakla birlikte (Diaz-Barrado 2009: 30; Williamson 2009: 38) Birleşmiş Milletler'in 1994'teki Genel Kurul Kararı'na göre "halk, belli bir grup ya da politik amaçlarla bir kişi üzerinde gerçekleştirilen suç içeren korkutma eylemidir" (Birleşmiş Milletler 2012). 1983 ABD Dışişleri Bakanlığı'nın resmi tanımına göre ise, "ulus altı gruplar veya gizli aktörlerin gerçekleştirdiği, önceden planlanmış, savaşımayan hedeflere karşı şiddet içeren ve halkı bilinçli olarak etkilemeye yönelik eylemlerdir" (ABD Dışişleri Bakanlığı 2004: 2). Bu tanım terörizmi politik bir mücadele olarak görmek ve failleri hükümet dışında olan sivilleri hedef alan bir aksiyon olarak tanımlamaktadır (Henderson 2004: 5; Hoffman 2006). Avrupa Konseyi, Terörü Önleme Konvansiyonu'nu 2005'te kabul ederek terörü ortak bir tanımla ifade etmek yerine üye ülkelerdeki terörü önleme çabalarını ortaklaştırmakta ve içeriğinde "terörist suçlar" ifadesini kullanmaktadır (House of Common Joint Committee on Human Rights 2007: 11). Avrupa Birliği'nde de benzer şekilde ortak tanıma rastlanmamakla birlikte "politik amaçlarla, halk ya da bir grup halkta korkuya yol açmak, şiddetin politik amaçlarla kullanımı" olarak tanımlanmaktadır (Schmid ve Jongman 2005: 34; Horgan ve Braaddock 2012: 34; Schmid ve Crelinsten 1998). İngiltere'nin Terörizm Anlaşması 2000 metninde de terörü önlemek amacıyla önlemler sıralanmıştır. Burada, "politik, dini ya da ideolojik amaçlarla, bir kişiye, mülke ciddi şiddet uygulama ya da kişinin yaşamını tehlikeye atma, halkın üzerinde ciddi sağlık ve güvenlik riski oluşturma eylemleri" terör olarak ifade edilmektedir (Jackson ve ark. 2011: 102; Merkin 2007: 271; Thomas 2012: 224; Sani 2014: 2).

Yukarıda da belirtildiği gibi terör farklı coğrafyalarda çeşitli şekillerde tanımlanırken akademik alanda da yine vurguların farklılaştığı tanımlamalar yapılmaktadır. Akademik yazında teröre ilişkin 109 tanımı inceleyen Jackson ve arkadaşları (2011: 104) terörü; "Bireyler, örgüt ya da hükümet aktörlerinin, kriminal ya da politik amaçlarla, tekrarlanan şiddet ve korku içeren davranışların seçilen belli bir gruba ya da rastgele halka uygulanarak mesaj oluşturulmasıdır. Terör organizasyonu ile kurbanları arasında, korku ve şiddet içeren bir iletişim biçimi olarak tanımlanan terör eyleminde ana amaç, hedef kitleyi, isteği ve eylemi ilginin odağına yerleştirmek ve propaganda yapmaktır" şeklinde tanımlamaktadırlar

(Schimid ve Jogman 1988; Jackson ve ark. 2011). Tanımlamalardan yola çıktığımızda terör eylemi, genelde sıradan halkı hedef almakta, sivillerin kurban olarak seçilmesiyle geniş halk kitlesini etkilemekte ve etkilenen halkta çözülme ya da itaat sonuçlarına yol açmaktadır. İşte bu noktada terör eylemi, kitle iletişim araçlarına yani medya ilgisine ihtiyaç duymaktadır.

Terör eyleminin de bir iletişim biçimi olduğunu ifade eden araştırmacılar, terörizm için kurbanlar değil mesaj önemlidir argümanını kullanmaktadırlar (Schmid ve De Graaf 1982: 14), hatta diğer bir gruba göre tanımlayanın bakış açısının önemli olduğu, bakan göze göre tanımlamanın değişebildiği de ifade edilmektedir (Crelinsten 1998). Benzer şekilde "Inside Terrorism" kitabının yazarı Bruce Hoffman'a göre sadece terörizmin tanımı değil, anlamı, bağlamı ve kavrama bakış açısı da zaman içinde değişmiştir (1998). Terör tanımı gereği ileteceği mesajı için medyaya muhtaçtır ya da başka bir açıdan medya terörizmin amaçlarına uygun bir araçtır (Nacos 2006). Medya, haber medyası özelinde, haber değeri açısından görmezden gelemeyeceği bir hikâyeye içeren terör eylemine- bombalama, kaçırma, alıkoyma, cinayet, suikaste- geniş yer vererek haberleştirmek zorundadır (Schlesinger 1983). Dilbilimci ve aktivist Chomsky, terörizmin sosyolojik açıdan bir fenomen olduğunu söyler ve terörizmin nedenlerini incelemek adına önemli terör olaylarının da detaylı analiz edilmesi gerektiğini belirtir. Chomsky'ye göre propaganda yaklaşımı çerçevesinde terörizm, sistem güçlerine hizmet etmek amacıyla silahların istismar edilmesidir (1991). Yani kavram, terör eylemleri ve sonuçları bağlamında amprik verilerle de incelenebilmekte, diğer yandan hegamonik askeri güç yaklaşımıyla da ele alınabilmektedir. Yine sosyal bilimci Charles Tilly'e göre de terör pek çok kültürde, kurumda, inanç sistemi ve politik çatışmada var olan bir gerçekliktir (2004: 9-10).

Terör ve medya ilişkisini araştıran bilim insanları gibi Dennis McQuail de terörizmin daha fazla sayıda kişiyi psikolojik açıdan etkilemek için medyayı kullandığı (McQuail 1995: 486), bu etkileşimin dikkati çekme, onaylanma ve hatta meşruiyet kazanma olarak değerlendirilebileceğini (Alexander ve ark. 1972) dile getirmektedir. Hatta Nacos'un ifade ettiği gibi "terör eyleminin medyada geniş haberleştirmesi, tıpkı ağacın ormanda yıkılması olayı gibidir; kimse olaydan haberdar olmamışsa belki de gerçekleşmemiştir" (Nacos 2000: 13). Ancak, yapılan amprik analizlerde medyanın terörizmin yayılmasına yardım ettiğine ilişkin bir bulguya da rastlanmamıştır (Alali ve Eke 1991; Nelson ve Scott 1992; Ross 2007).

Yine bazı akademik araştırmalarda da belirtildiği gibi medyanın terör olayını haberleştirme pratiği, profesyonel bakışın bir sonucu olarak, haber değeri açısından olayın haberleştirmeye değer olmasındandır. Terör olayında haber değeri açısından "dram, tehlike, kan, trajedi, mucizeler, kahramanlar, şok eden fotoğraflar (Bilgen 2012; Miller 1982) gibi tüm unsurlar mevcuttur. Haber medyası da çatışma ve sansasyonel durum içeren hikayeleri haberleştirdiğinden, Galtung ve

Ruge'un (1965) belirledikleri bugün hala medyanın kullandığı 12 haber değeri ölçütünden pek çoğunu içinde barındırmaktadır.

Tüm bu tartışmalar ışığında terör olayının haberleştirilmesi medya organizasyonu açısından kaçınılmaz ise, medyanın terörü nasıl haberleştirdiği de önemli bir araştırma alanıdır. McCombs'un (2002) gündem belirleme ve çerçeveleme yaklaşımlarında altını çizdiği gibi medya bazı olayları öne çıkararak toplumu etkileyebilmekte, yarattığı ikinci el gerçekliklerle olayları çerçeveleyebilmektedir. Benzer şekilde Robert Entman da çerçeveleme yaklaşımı ile medyanın "gazetecinin objektif habercilik kurallarını izlerken haber hikâyelerini oluştururken kullandığı hâkim çerçeveler ile halkın konuya ilişkin dengeli bir çıkarım yapamadığını" dile getirmektedir (1993: 57). Çerçeveleme yaklaşımına göre temel soru ne söylediğiniz değil nasıl söylediğinizdir.

Özetlemeye çalışırsak, medya ve terörizm arası birbirini besleyen-sibiyotik- bir ilişkinin varlığından söz edilmekte, diğer yandan diğer bazı araştırmalarda ise profesyonel haber değeri kriterleri ile hareket eden gazetecinin terör haberlerine medyada yer vermesinin kaçınılmaz olduğu ve bu durumun benzer eylemleri arttırmadığı dile getirilmektedir. Karlılık ve ekonomik nedenlerle de daha fazla ilgi çekmek adına medyanın terörü haberleştirdiği ifade edilmektedir (1). Bu çalışmada da Sultanahmet bombalı eylemine ilişkin haberler ve medyanın haber yapma pratiği analiz edilecektir.

2. GÜNDEM BELİRLEME, ÇERÇEVELEME YAKLAŞIMLARI VE TERÖR

Gündem belirleme yaklaşımına göre yapılan araştırmalarda, medyanın bir konuyu haberleştirmesiyle halkın o olaya atfettiği önemin de arttığı öne sürülmektedir (McCombs ve Shaw 1972; Scheufele ve Tewksbury 2007: 11). Bu çalışmada da ulusal ve uluslararası medyanın gündem belirleyici olduğu ve terör gibi bir beklenmedik olayın gündemi belirlediği temel varsayımından yola çıkılmaktadır.

Gündem belirleme ve çerçeveleme yaklaşımları ışığında yapılan araştırmalar, o toplumda yaşayan bireylerin belirli konuya ilişkin bakış açılarını, medyanın belirlediği önceliğe göre sıraladıklarını göstermektedir (Scheufele 1999). Kullandığı dil, aktörleri ve diğer değişkenleri ile medya güçlü bir toplumsal aktördür. Gitlin (1980) de medyanın kullandığı çerçeveler ile ideolojinin yaratıcısı ve taşıyıcısı olduğundan söz etmekte, benzer şekilde Ryan (1991: 53) da medya çerçevelerini "haber hikayesinin nasıl oluşturulduğu, habere ilişkin verilerin nasıl seçildiği, biraraya getirildiği ve halka duyurulduğu" şeklinde tanımlamakta, çoğunlukla haberin konusunun değil, bu seçimlerin, sunuş biçiminin, tonunun, vurgunun önemine değinmektedir. Olayın nasıl haberleştirildiği, kelimelerin seçimi, halkın olayı farklı şekillerde yorumlamasına neden olabilmektedir ve her çerçeve olayı farklı şekilde açıklayabilmektedir.

Araştırmanın dayandığı ana yaklaşım olan çerçeveleme yaklaşımı gündem belirleme yaklaşımının ardından ortaya atılmıştır. Konunun sadece görünürlüğüne odaklanması nedeniyle çok dar bakışlı bulunan gündem belirleme yaklaşımı alanını genişleten çerçeveleme yaklaşımı (Flynt-Wallington ve ark. 2010: 78), bu yöntemle haber medyasının sadece konuları basitçe öne çıkarmadığı, fakat halk adına tanımladığını da iddia etmektedir. Üzerinde tam olarak anlaşılmuş bir tanım bulunmasa da çerçeveleme yaklaşımında medya tarafından belirlenen haber çerçeveleri ile konunun bazı özellikleri öne çıkarılmakta, yani vurgulanmaktadır (Weaver 2007: 143-145; Scheufele ve Tewksbury 2007: 15). Yaklaşımına göre, her konu birden çok niteliğe ve özelliğe sahiptir (McCombs 2004: 70). Bu niteliğe olan atıfla medya sadece ne hakkında düşüneceğimizi değil, nasıl düşüneceğimizi de belirler ve sonuçta ne düşüneceğimizi de belirlemiş olur (McCombs ve Shaw, 1993: 65). Kısacası, birinci derecede gündem belirleme yaklaşımına göre konu görünürlüğü odak noktasıdır ve çerçeveleme yaklaşımında ise, belirlenen şablon anlatımlar, konunun sıklıkla vurgulanan yanı önem arz etmekte ve analiz edilmeye değer bulunmaktadır.

Goffman tarafından sosyolojik temelleri atılan yaklaşıma göre, bireyler yeni bir bilgiyi işlerken yorumlayıcı şemalar veya önceki çatı ile bilgiyi kategorize etmekte, yorumlayıp, anlamlandırmaktadır (1974: 13-24). Benzer şekilde Tankard, Hendrickson, Silberman, Bliss ve Ghanem (1991: 3'den akt. Weaver 2007: 143) medya çerçevesini "haber içeriğinin merkezi düzenleyici fikri" olarak tanımlar. Bu içerik bağlamında haber metninde neyin seçileceği, vurgulanacağı, dışlanacağı ve detaylandırılacağı belirlenir. Robert M. Entman da çerçevelemeyi algılayan gerçekliğin belli bir yerinin seçilip iletişim materyalinde bunun daha görünür kılınması olarak tanımlar. Yazara göre çerçeveleme yoluyla belli bir problemin tanımı, nedensel yorumu, ahlaki yorumu ve/veya çözüm önerisi yapılabilmektedir (Entman 1993: 52).

Yukarıda tartıştığımız birinci, ikinci derecede gündem belirleme ve çerçeveleme yaklaşımlarının öne sürdüğü argümanlar çalışmamıza dayanak teşkil etmektedir. Dolayısıyla, Sultanahmet bombalı saldırısına ilişkin ulusal ve uluslararası medyada bu çalışma kapsamında seçilen örnekleminin benzer haber çerçevelerini kullanıp kullanmadığı, amprik veriler yardımıyla ortaya konacaktır.

3. ARAŞTIRMA TASARIMI VE METODOLOJİ

İletişim sürecinde en önemli nokta mesajdır ve bu nedenle çalışma mesajın içeriğine odaklanmıştır. Niceliksel ve niteliksel içerik analizi ve çerçeveleme yöntemlerinin kullanıldığı bu araştırmanın cevap aradığı araştırma soruları şu şekilde ifade edilebilir:

1- Sultanahmet'te yaşanan, saldırganın ve öldürülenlerin yabancı olduğu terör eylemine ilişkin hükümetin koyduğu yayın yasağı ile birlikte nasıl bir habercilik pratiği izlenmiştir?

2- Gerek Türkiye içinde yabancı turistleri hedef alan ve Suriyeli bir intihar bombacısı tarafından düzenlenmesi bakımından, gerekse Türk medyasına konulan yayın yasağı bakımından bu terör saldırısı ulusal ve uluslararası medyada farklı çerçevelerle mi işlenmiştir?

Yukarıdaki tartışmalar ışığında ve araştırma sorularından yola çıkılarak aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

(H1) Terör eylemleri, yayın yasağı uygulandığı takdirde eylemin gerçekleştirildiği ülkenin medyası ile uluslararası medyada farklı aktör ve manşetlerle haberleştirilir.

(H2) Yayın yasağı uygulanan bir medyada terör haberlerine ilişkin çerçeveler uluslararası medyadan farklılaşmaktadır.

Bu hipotezleri sınavabilmek amacıyla geliştirilen kod kitabındaki değişkenler ışığında 12-16 Ocak 2016 tarihleri arasında belirlenen örnekleme konuya ilişkin kaç haber yer aldığı, hangi kelimelerin sıklıkla kullanıldığı saptanarak istatistiksel bir sonuç elde edilmesi hedeflenmiştir.

Medya mesajlarının içeriğine ilişkin incelemelerde uzlaşmış ve tek doğru analiz tekniği seçimi söz konusu olmadığından farklı amaçlara ve içeriğe göre alternatif metodlar kullanılmaktadır. Araştırmada kullanılacak analiz metodu olan niteliksel ve niceliksel içerik analizi, insan iletişiminin evrensel özelliklerini, uygulamalarını, sebep ve sonuçlarını açıklamak için kullanılmaktadır (Anderson 1987: 89). Birden çok değişkene ilişkin istatistiki genellenebilir, sayısallaştırılabilir bulgulara ulaşmak amacıyla uygulanan niceliksel ve niteliksel içerik analizi, kontrollü bir yorum çabası olarak ve genelde tündengeline dayalı bir 'okuma' aracı olarak nitelendirilebilir. Söz konusu okuma, sınırları belirlenmiş söylem örneklerinin çözümlenmesi esasına dayanmaktadır (Berelson 1952: 1). İçerik analizi tekniğinin başlıca özelliği, sisteme duyulan ihtiyaç, sayısallaştırma ve tarafsızlığın gerekliliğidir (Toker 2004:7). Bu bağlamda seçilen örneklem ve belirlenen kategoriler ve analiz biriminin saptanması araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini destekleyecek şekilde nedensellik ilişkisiyle belirlenmiştir. Analizin zayıf noktalarından objektifliğin sağlanması konusunda ise seçilen kategoriler açık ve net olarak tanımlanarak geçerlilik ve güvenilirlik desteklenmiştir. Sayısal olarak büyük miktarda araştırma örnekleminin analiz edilmesi bu çalışmada içerik analizi yönteminin tercih edilmesinin diğer bir nedenidir. Niceliksel ve niteliksel içerik analizi bir arada kullanılacağından sayısal veriler tek başına analizin bütününe oluş-

turmayacağı ve niteliksel veriler ile yorumlanması da söz konusu olacağından araştırmanın güvenilirliği ve geçerliği bu yolla desteklenmeye çalışılmıştır.

İçerik analizinin kuşkusuz eksikleri de vardır. Sorun kategorilerinin açıkça ve anlaşılır bir dille ifadesi, sorun ve içeriğe adapte edilebilmesi, araştırma sorusunun iyi belirlenmesi, içerik analizinin verimli kullanılıp kullanılmayacağına belirleyicisidir. Görünen içeriğine odaklandığından, anlam nüanslarını ortaya çıkarmak için çok verimli bir yöntem olmasa da, objektifliğin hassaslıktan daha önemli olduğu araştırmalarda bu teknik amaca daha iyi hizmet edeceğinden tercih edilmiştir. Nicel ve nitel içerik analizinin yanı sıra araştırmanın verileri, çerçeveleme yaklaşımı kapsamında haber içeriklerinin analiz edilmesi yoluyla, konuya ilişkin hangi tartışma veya yorum çerçevelerinin haberde işlendiği de saptanmaya çalışılmıştır.

Gazetelerin televizyon ve internet gibi kitle iletişim araçları arasında terör saldırısına ilişkin daha tatmin edici bilgi verdiğiine ilişkin yapılan bir araştırma dikkat çekicidir. 11 Eylül saldırılarının ardından bir ay içinde rastgele örneklem yoluyla seçilen 1,131 kişi ile yapılan telefon mülakatında, yüzde 91 oranında kişi televizyonun, yüzde 67 oranında kişi ise gazetelerin yaşanan terör olayına ilişkin en önemli haber kaynağı olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca televizyonun gazeteye oranla terör kurbanı olma korkusunu yüzde sekiz daha fazla arttırdığını ifade etmişlerdir (Stempel ve Hargrove 2003: 56).

Yukarıdaki veriler ışığında olayın gerçekleştiği haftayı kapsayan 12-16 Ocak 2016 tarihleri arasındaki 5 gün boyunca, farklı yayın politikaları nedeniyle 4 ulusal ve 4 uluslararası medya organı- Hürriyet, Zaman, Sabah ve Cumhuriyet ulusal medyayı; EuroNews, El Jezire, New York Times, BBC uluslararası medyayı temsilen örneklem olarak seçilmiş, söz konusu yayın organlarının internet sitelerinden elde edilen konuyla ilgili tüm haberler araştırmaya dahil edilmiştir. 11 Eylül terör saldırısının ardından konuya ilişkin oldukça geniş bir literatür oluşmuş ve Batı medyası ile Amerikan medyası arasındaki terör haberleştirmesindeki bazı temel farklar ortaya konduğundan (2) örnekleme her ikisinin de dahil edilmesine önem verilmiştir.

Ulusal anaakım medyadan ülkedeki farklı ideolojileri temsilen dört farklı medya kuruluşu çalışmaya dahil edilmiştir. Analize, Türk basınının amiral gemisi olarak tanımlanan ve Alexa verilerine göre Türkiye’de en çok tıklanan haber kaynaklarından biri olan Hürriyet Gazetesi’nin web sitesi (“Top Sites,” ty.), sosyal demokrasi ve sekülerizmi temsilen Cumhuriyet Gazetesi’nin web sitesi, muhafazakâr eğilimi temsilen ise Zaman ile hükümet ve Cumhurbaşkanıya yakınlığı ile bilinen Sabah gazetelerinin web siteleri dahil edilmiştir.

Uluslararası medyayı temsilen de dört farklı medya kuruluşu seçilmiştir. Küresel ideolojik spektrumunu örnekleme için Avrupa ortak kamusal alanı temsilen

Euronews'un, uluslararası bir haber kuruluşu olan ve eşik bekçisi olarak görülen ünlü İngiliz Televizyonu BBC'nin, ideolojik eğilim açısından Avrupa'dan farklı haber yapma pratiğini yansıtan El Jezire'nin ve Amerikan basınıni temsilen ise daha önce yapılan araştırmalarda gündem belirleme etkisinin en yüksek olduğu tespit edilen New York Times gazetesinin (Graber 1997; Mazur 1987; Gilbert ve ark. 1980; Reese ve Danielian 1989) web siteleri çalışmaya dahil edilmiştir.

Seçilen web sitelerinden belirtilen tarihler arasında toplanan veriler, bir Harvard Üniversitesi projesi olan açık kaynak kodlu içerik analizi yazılımı Yoshikoder (Lowe 2015) kullanılarak analiz edilmiştir. Yoshikoder yazılımıyla öncelikle ulusal ve uluslararası medyaya iki farklı ön analiz yapılarak verilerde Türkçe ve İngilizce dillerinde kullanılmış anahtar sözcükler tespit edilmiş ve söz konusu anahtar sözcükler ışığında, haberlerde yer alan temalar tespit edilerek kategorilere ayrılmıştır. Ardından her kategorinin altına ilgili anahtar kelimelerin yerleştirilmesiyle Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki farklı kodlama kitabı oluşturulmuştur. Türkçe ve İngilizce kodlama kitabı oluşturulurken kategoriler altında kullanılan tüm anahtar kelimelerin tek tek hangi bağlam içinde kullanıldıkları kontrol edilmiş, aynı anlama gelen, ancak Türkçe ve İngilizce haberlerde farklı bağlamlarda kullanıldığı tespit edilen anahtar sözcükler farklı kategorilere yerleştirilmiştir. Örneğin, Türkçe haberlerde medya aracılığıyla yetkili kişilerin açıklamalarına istinaden kullanılan "mesaj" anahtar kelimesi, Türkçe kodlama kitabında "Medya" kategorisine yerleştirilirken, İngilizce haberlerde ise eylemcilerle ilintili kullanıldığı için İngilizce kodlama kitabında "Olay" kategorisinde değerlendirilmiştir. Kodlama kitabı oluşturma sürecinde Türkçe ve İngilizce haberlerde birbirinde karşılığı bulunmayan yeni kelimelerin ortaya çıktığı durumlar da gözlenmiştir. Örneğin, Türk medyasında kimlik temelli tartışmalar içinde yer alan bir anahtar kelime olarak karşımıza çıkan "alçak" sözcüğünün İngilizce haberlerde ise bir karşılığı bulunmamaktadır. Onun haricinde aynı bağlamdaki sözcükler ise aynı kategorilere yerleştirilerek analiz edilmiştir.

Öncelikle Türk medyasından toplanan dört farklı anaakım medya kuruluşuna ait haberleri analiz etmek için Türkçe kodlama kitabı Yoshikoder'a, kategoriler ve onlarla ilintili anahtar sözcüklerin tek tek yazılması ile yüklenmiştir. Bu işlemin Yoshikoder'deki karşılığı sözlük oluşturmaktır. Sözlük oluşturulduktan sonra yapılan analiz ile ulusal medyadaki haber temalarına dair frekans dağılımı elde edilmiştir (bkz. Tablo 1). Böylece gün gün belli çerçeve ve konuların Türk medyasındaki işlenme sıklığı tespit edilmiştir. Aynı işlem uluslararası medya için de uygulanarak, İngilizce kodlama kitabı Yoshikoder'a sözlük olarak yüklendikten sonra uluslararası medyadaki haber temalarına dair frekans dağılımı elde edilmiş (bkz. Tablo 2) böylece gün gün belli çerçeve ve konuların uluslararası medyadaki işlenme sıklığı da tespit edilmiştir.

Medyada Sultanahmet terör olayına ilişkin ayrılan haber sayısı, olaya ve faile ilişkin kullanılan sıfatlara ilişkin veriler haber kodlama kitabının değişkenlerini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda hazırlanan kodlama kitabı yardımıyla belirlenen değişkenler aracılığıyla, hangi verilerin ne sıklıkla işlendiği belirlenerek analiz edilmiştir.

Araştırmanın analiz yöntemlerinden ikincisi olan çerçeve analizi kapsamında da yine aynı tarih aralığında aynı örnekleme yer alan haberler taranarak, haber çerçevelerinin sık rastlanmasına göre kategorileştirilmiştir. Sık rastlanan ve konuyu derinlemesine tartışma imkanı veren dört haber çerçevesi; Türk turizmine verdiği zarar çerçevesi, uluslararası güvenlik endişesi ve suçlu arama çerçevesi, kimlik çerçevesi ve son olarak din ve kardeşlik çerçevesi olarak analiz edilmiştir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1 Nicel Bulgular

12 Ocak 2016 tarihinde Sultanahmet meydanında gerçekleştirilen bombalı saldırıya ilişkin ulusal ve uluslararası basını temsilen sekiz medya kuruluşundan oluşturulan örnekleme - Cumhuriyet, Hürriyet, Zaman, Sabah, El Jezire, New York Times, Euronews ve BBC - toplam 148 haber makalesi saptanmıştır. Olay, Cumhuriyet gazetesinde 37, Hürriyet'te 14, Zaman'da 23, Sabah'ta 31 haber makalesiyle, Euronews televizyonu internet sitesinde 12, El-Jezire'de 4, BBC'de 6, New York Times'da 21 haber manşeti ile duyurulmuştur. Gerçekleştirilen analiz çerçevesinde haberde kullanılan kelimelerden yola çıkılarak bir kodlama kitabı hazırlanmış ve daha sonra kelimeler anlam, içerik ve bağlamı çerçevesinde 7 kategoriye ayrılmış ve din, ekonomi, güvenlik, kimlik, olay, resmi kaynak ifadeleri ile kategori başlıkları belirlenmiştir.

Ulusal medyanın analizinde bombalı saldırının nasıl gerçekleştiği ve yaşanan terör eylemini ifade eden **olay kategorisinin** ilk gün en yoğun olmak üzere azalan yoğunlukta devam ettiği saptanmıştır. Tablo 1'de de görüldüğü ve genel olarak beklendiği üzere, konuya ilişkin haber vermek asıl amaç olduğundan tüm ulusal medya açısından olay kategorisi kodlama kitabında içerdiği 2355 kelime ile en sık başvurulan betimleyici kategoridir. Türkiye'deki seçilen örnekleme olay kategorisi üzerinde uzlaşılmışsa da ardından gelen **kimlik** (1313 kelime) ve **resmi kaynak kategorileri** (989 kelime) de haberlerde benzer sıklıkta yer almıştır. Beklenenden farklı olarak Türk medyası kimliğe vurgu yapmış ve saldırganın kimliğine ilişkin "Suriyeli bombacı, mülteci, göçmen, Arap, sığınmacı" gibi kelimelerle tanımlamalar yapılmıştır. Saldırganın sığınmacı olması ve kurbanların tamamının yabancı ülke vatandaşı olması, olayın ele alınış biçimini etkileyerek, kimliğin en önemli ikinci kategori olarak haberde öne çıkmasına yol açmıştır. Haber manşetlerinde de "Suriyeli bombacı" ifadelerine yer verilerek, eylem kadar saldırganın etnik kimliğini belirginleştiren bir haber pratiği izlenmiştir.

Tablo 1. Kategorilere Göre Ulusal Medyanın Habere İlişkin Frekans Dağılımı

			KATEGORİLER						
Tarih	Medya	Toplam	Din	Ekonomi	Güvenlik	Kimlik	Medya	Olay	Resmi Kaynak
12 Ocak	Cumhuriyet	N=1384	43	59	169	213	93	544	263
	Hürriyet	N=1157	55	10	172	252	44	400	224
	Sabah	N=531	15	8	72	105	25	206	100
	Zaman	N=277	2	6	35	43	9	146	36
13 Ocak	Cumhuriyet	N=57	0	0	12	11	6	21	7
	Hürriyet	N=198	5	6	22	54	7	72	32
	Sabah	N=556	16	33	57	127	13	232	78
	Zaman	N=411	11	10	31	66	48	198	47
14 Ocak	Cumhuriyet	N=186	1	11	16	63	5	58	32
	Hürriyet	N=15	0	0	1	1	1	3	9
	Sabah	N=178	2	4	37	48	5	39	43
	Zaman	N=202	2	5	23	53	6	101	12
15 Ocak	Cumhuriyet	N=230	9	1	20	62	16	96	26
	Sabah	N=239	1	5	32	75	2	74	50
	Zaman	N=69	0	2	12	17	0	34	4
16 Ocak	Cumhuriyet	N=22	0	6	0	6	0	10	0
	Hürriyet	N=118	2	4	14	44	0	49	5
	Sabah	N=59	0	0	9	21	0	24	5
	Zaman	N=137	0	8	13	52	0	48	16
Toplam			164	178	747	1313	280	2355	989

Olaya ilişkin bilginin yer aldığı haber kategorisinin ardından, yaşanan olayda kurbanların yabancı kimlikli kişilerden oluşması, ülkede yayın yasağı nedeniyle daha çok resmi kaynakların yapacağı açıklamaların beklenmesi nedeniyle ulusal ve uluslararası resmi kaynakların yoğun olarak temsil edildiği ve resmi kaynak kategorisi altında “Ankara, başbakan, cumhurbaşkanı, resmi, yetkili gibi kelimelerin oluşturduğu bürokrat ve politikacılardan oluşan haber kaynaklarının, ilk gün yoğun olmak üzere önemini koruduğu görülmektedir. **Güvenlik kategorisi** de (747 kelime) ulusal çapta bir saldırının kurban ve saldırganlarının yabancı olması, olayın uluslararası nitelik kazanması nedeniyle sıklıkla başvurulan bir diğer kategori olmuştur. “Mücadele, müdahale, şiddet, barış, güvenlik, düşman, karşısında, kriz, istihbarat, güçlü” gibi kelimelerin sıklıkla kullanıldığı güvenlik kategorisi de yine haberin ana kategorilerindedir.

Canlı bombanın Suriye uyruklu bir Müslüman, kurbanların da Müslüman olmayan yabancılardan oluşması, **din kategorisine** ilişkin kavramların da (164 kelime)

haberde temsil edilmesine yol açmıştır. Olayın dini ifadeler barındırıp barındırmadığını anlamak için kullanılan bu haber kategorisinin yanında, öne çıkan diğer bir bakış da konunun ekonomi perspektifinden ele alınmış olmasıdır. **Ekonomi kategorisi**, (178 kelime) bombalı terör eyleminin turizm açısından önemli bir bölge olan Sultanahmet meydanında işlenmesi ve tamamı turist olan kurbanlarından yola çıkılarak belirlenmiş ve olayın ekonomiyile ilişkilendirilip ilişkilendirilmediğini anlamak üzere analiz edilmiştir. Türk medyası zayıf da olsa, olayı ekonomik kayıp ve turizm gelirlerinde yaratacağı düşüş ile ilişkilendirmiştir (178 kelime) **Medya kategorisi** altında da hiçbir aktöre yer vermeden medya da bombalı saldırıya ilişkin yorumlarda bulunmuştur. Medya kategorisi (280 kelime) “Twitter, facebook, yasak, medya yayın yasağı, mesaj, ifade” gibi olaya ve medyaya getirilen yasağına ilişkin ifadelerin sıklıkla kullanıldığı ve medyanın aktör olarak açıklama ve yorumlarına da yer verilen bir kategori olarak din ve ekonomiden bile çok kelime ile temsil edilmiştir.

Tablo 2. Kategorilere Göre Uluslararası Medyanın Habere İlişkin Frekans Dağılımı

			KATEGORİLER						
Tarih	Medya	Toplam	Din	Ekonomi	Güvenlik	Kimlik	Medya	Olay	Resmi Kaynak
12 Ocak	BBC	N=195	8	14	21	39	2	77	34
	El-Jezire	N=221	6	7	38	38	3	96	33
	Euronews	N=691	8	39	72	97	25	333	117
	NYT	N=1208	22	87	127	260	30	460	222
13 Ocak	BBC	N=122	5	8	13	22	3	49	22
	El-Jezire	N=72	0	1	17	16	0	27	11
	Euronews	N=126	1	21	10	21	1	58	14
	NYT	N=692	15	29	99	175	22	252	100
14 Ocak	El-Jezire	N=38	0	1	6	11	0	14	6
	Euronews	N=30	0	1	5	8	0	9	7
	NYT	N=343	6	49	39	73	5	112	59
15 Ocak	NYT	N=224	3	8	32	77	0	50	54
16 Ocak	Euronews	N=14	0	0	0	3	0	11	0
	NYT	N=92	2	6	6	20	4	48	6
Toplam			76	271	485	860	95	1596	685

Tablo 2’de yer alan uluslararası medyaya ilişkin verilere baktığımızda ulusal medya ile benzer şekilde, saldırıya ilişkin ayrıntılarının yer aldığı **olay kategorisine** ayrılan 1596 kelime ile ilk sırada yer aldığını görmekteyiz. Benzer şekilde, Türk medyasında olduğu gibi **kimlik kategorisi** 860 kelime ile ikinci önemli ka-

tegori olmuş, ardından Türkiye'deki yayın yasağı uluslararası medyada geçerli olmasa da **resmi kaynak** ve onların söylemleri üçüncü haber kategorisi olarak 685 kelime ile öne çıkmıştır. Uluslararası medya açısından **medya kategorisi** ve yayın yasağı çok ele alınmamışsa da, en düşük temsil din ile ilişkili kelimelerin kullanıldığı **din kategorisi** olmuştur (76 kelime). **Ekonomi kategorisi** ise beklenenin tersine Türk medyasında 178 kelime ile betimlenirken, uluslararası medyada daha da önem kazanmış, olaya ilişkin belirlenen 271 kelime ile ekonomik temelli bakış açısıyla, bombalı saldırının Türk turizmine verebileceği zararlar ele almıştır.

Uluslararası medyadan seçilen örneklem ideolojik açıdan farklı bakış açılarını temsil ettiğinden, haber içeriği açısından Türk medyası ile ayrışmasından çok kendi içinde izlediği haber pratiğinden kaynaklı bir farklılaşma söz konusudur. Bu ayrışma, olaya ayırdıkları haber sayısından tutun da seçilen kelime kategorilerine kadar her analiz aşamasında belirgindir. Bunlardan en göze çarpanı, Euronews televizyon kanalının internet sitesinin olaya İngilizce dilde 12 haber ayırırken, El-Jezire'in sadece 4 haber ayırması ve neredeyse olayı görmezden gelme çabasıdır.

Haberde yer alan aktörlerin ayrıntılı analizi de bize yukarıda paylaştığımız kategorilere ilişkin daha açıklayıcı bilgi sağlayabilecektir. Tablo 3'e bakıldığında, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Başbakan Davutoğlu ve diğer ulusal siyasetçi ve bürokratların haber kaynağı olarak, gerek ulusal gerekse uluslararası medya tarafından ağırlıklı olarak tercih edildiği görülmektedir. Bombalı saldırıya ilişkin yayın yasağı olmasa da Türk medyası ile paralel şekilde farklı ideolojik eğilimleri yansıtan uluslararası medya da ağırlıklı olarak sadece Türk siyasetçi ve bürokratlarının açıklamalarına yer vererek olayı haberleştirmişlerdir. Uluslararası medya açısından gerek olaya ayırdığı haber sayısı, gerekse STK ve uzmanları, görgü tanıklarını, seyahat acentalarına ilişkin aktörleri kaynak göstererek daha derinlikli haber yapma pratiği açısından New York Times'ın daha geniş çerçeveden olayı ele aldığı söylenebilir. Analiz verilerine göre, BBC ve Euronews'in ulusal medya ile paralel şekilde Türk siyasetçi ve bürokratları ve az sayıda görgü tanığından edindiği bilgi ile haberlerini hazırladığı ve resmi söylemin dışına çıkmadığı görülmektedir. El jezire ise olaya ayırdığı sadece 4 haber makalesi ile saldırıyı görmezden gelirken, yine resmi söylem ve hükümet aktörlerinin açıklamalarını haberleştirmiş, konuya ilişkin sadece 2 uzmana haber kaynağı olarak yer vermiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Haberlerde Kaynak Gösterilen Figürler

AKTÖRLER	Ulusal Medya				Uluslararası Medya			
	Hürriyet	Zaman	Cumhuriyet	Sabah	New York Times	Euro news	BBC	El Jezire
Recep Tayyip Erdoğan	4	1	6	6	5	4	4	0
Ahmet Davutoğlu	5	5	4	5	9	2	2	4
Diğer Ulusal Siyasetçiler	3	9	15	21	17	3	5	1
Angela Merkel	2	1	1	2	5	2	1	1
Diğer Alman Siyasetçiler	2	3	2	5	7	2	1	1
Avrupalı Siyasi Figürler	8	1	15	19	3	0	0	0
Diğer (Avrupalı olmayan) Ülke Yetkilileri	15	1	17	20	10	2	0	0
STK ve Uzmanlar	3	1	1	0	16	0	0	2
Uluslararası Kuruluşlar	8	1	5	16	2	1	0	0
Şirketler	0	0	10	2	10	1	0	0
Medya	4	6	18	16	7	4	5	0
Görgü Tanığı/Esnaf/Turist	2	4	3	6	13	5	3	2
Sanatçılar	0	15	0	0	0	0	0	0
Diğer (Hamam/Yargı)	1	2	4	3	1	0	0	0

Araştırmaya ilişkin nicel bulgular, Sultanahmet bombalı saldırısının ideolojik eğilimleri, izleyicileri, yayın politikaları açısından farklılıklar gösteren dört ulusal dört uluslararası medyanın terörü haberleştirme açısından benzer haber pratikleri izlediği, sadece New York Times'in diğer üç uluslararası medyanın toplam haberinden fazla haber makalesine yer verdiği ve çok aktörlü, geniş perspektiften haberi okuyucusuna aktardığı söylenebilir. Nicel bulgular görünen içeriğin tekrarı üzerinden analiz imkanı sunduğundan araştırmanın nitel bulgular ile desteklenmesi daha bütüncül bir bakış açısı kazanmamıza yardım edecektir.

4.2. Nitel Bulgular

4.2.1. Türk Medyası

Cumhuriyet, Hürriyet, Zaman ve Sabah gazetelerinin örnekleme dahil edildiği bu çalışmada öne çıkan haber çerçeveleri **Türk turizmüne verdiği zarar çerçevesi, uluslararası güvenlik endişesi ve suçlu arama çerçevesi, kimlik çerçevesi ile din ve kardeşlik çerçevesi** olarak dört başlık altında toplanabilmektedir. Yayın

yaşadığı nedeniyle doygun ve renkli bir haberleştirme pratiğinin izlenmediği, olay yeri haberciliğinin ve çok sayıda gazetecinin canlı habercilik uygulamalarının yapılmadığı bir terör haberleştirme pratiği yaşanmıştır. Zaman gazetesi tarafından gerek farklı yorum ve kaynaklara dayandırılarak, gerekse haber çerçevesini çeşitlendirerek aktardığı haberleştirme pratiğinde, hükümete karşı eleştiri tonu sıklıkla tercih edilmişse de, diğer medya organlarına göre daha doğru ve geniş bir haber perspektifi sunmaktadır. Haber kaynaklarının ağırlıklı olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan, Başbakan Davutoğlu, Başbakan Yardımcısı ve Hükümet Sözcüsü Numan Kurtulmuş gibi siyasi aktörlerden ya da İstanbul Emniyet Müdürü Mustafa Çalışkan, Valilik gibi güvenlik güçleri ve il bürokratlarından oluşması, yayın yaşağının bir sonucudur. Ayrıca olaya ilişkin derinlikli haberler yerine daha çok devlet yetkililerinin teröre ilişkin açıklamalarına dayalı habercilik pratiği yine yayın yaşağının sıkı biçimde uygulandığının bir diğer göstergesi olmuştur.

Yayın yaşağına rağmen incelenen haberlerde birkaç haber çerçevesi öne çıkmaktadır. Özellikle olayın **Türk turizmine verdiği zarar çerçevesi**, politik aktör, bürokrat ve devlet yetkililerinin yanısıra sosyal medya kullanıcıları, esnaf gibi farklı kaynakların görüşlerine dayandırılarak aktarılmıştır. Örnek vermek gerekirse, Erdoğan'ın açıklamalarında yer alan Sultanahmet'e ilişkin "Türkiye Turizmi'nin kalbi" ifadesi olayın turizm boyutuna vurgu yaparken, Başbakan Davutoğlu'nun "İnsanlık tarihinin birikiminin özeti, hülasesi olan İstanbul'a gelmeye davet ediyoruz. İstanbul güvenlidir, inşallah önümüzdeki aylarda ve yıllarda da milyonlarca milyarlarca misafiri burada ağırlamaya devam edeceğiz" şeklindeki açıklaması olayın turizmi etkileyeceği endişesini gözler önüne sermektedir. CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nun "Turizmin kalbinde, Sultanahmet'te canlı bomba patlayacak, Türkiye Ortadoğu bataklığına sürükleniyor" uyarısı aynı bağlamda değerlendirilebilir. Yine başka bir haberde uluslararası medyanın patlamaya ilişkin olay yerinden kanlı görüntüleri sansürsüz servis etmesi tepkilere neden olmuş ve uluslararası medyanın haberi aktarırken bölgenin turistik bir yer olduğuna yaptığı vurgunun sosyal medyada eleştirildiği aktarılmıştır, ayrıca sosyal medya kullanıcılarının "böyle bir vurgunun Türk turizmini kötü etkileyeceği" şeklindeki paylaşımları habere konu edilmiştir. Hatta olaydan yaralı kurtulan Norveçli Jostein Nielsen'in "İstanbul'u gezmek için Türkiye'ye tekrar gelmek isterim" sözlerinin haberde yer alması bile turizmde yaşanacak olumsuzluklar adına duyulan endişeyi habere taşımıştır.

Turizmde yaşanacak gelir kaybına ilişkin çerçeve kadar sıklıkla dile getirilen haber çerçevesi teröre karşı ortak tavır alma, **uluslararası güvenlik endişesi ve suçlu arama çerçevesidir**. Olaya ilişkin uluslararası kurumlar (AB, NATO, Avrupa Konseyi gibi) ile ülke devlet başkanları, dışişleri bakanlıkları ve diğer ülke başkanlarının mesajlarına geniş yer ayrılarak uluslararası güvenlik endişesi çerçevesinin altı çizilmiştir. Aynı ülkeden birden fazla resmi yetkilinin açıklamalarına

yer verilen haberlerde taziye mesajlarından alıntılar yapılarak tüm ülkeler terörün karşısındadır vurgusu yapılmıştır. Haberde çeşitli ülkeler acımasız saldırı, terör gibi ifadelerle açıklamalarda bulunurken tüm mesaj gönderen, sayfalarında paylaşan, Twitter gibi sosyal paylaşım ağından açıklama yapan ülkeler ve devlet başkanlarının adlarına yer verilerek teröre karşı ortak duruş ve mesaj gönderilmeye çalışılmıştır. Haberin ayrıntılarına bakıldığında Batılı ülke ve kurumlar acının paylaşılmasını merkezine alırken, terör olaylarına daha sık maruz kalan Müslüman ülkeler, dayanışma ve koordinasyon, istikrar ve güvenlik önlemlerine vurgu yapmaktadır. Mesajlar arasında sadece Irak Devlet Başkanı İŞİD olarak terörün kaynağından söz etmekte, diğer açıklamalarda örgüt adı verilmemektedir. Sadece İtalya Başbakanı Matteo Renzi eylemcileri barış ve demokrasi düşmanı olarak nitelendirmektedir.

Olaya ilişkin yayın yasağı nedeniyle açıklama yapan devlet yetkilileri teröre ilişkin tutuklamalar ve yapılan faaliyetleri ilişkin bilgi aktarmışlar, “bütün insanlığı tehdit eden bir olgu”, “İstanbul'un güven ve huzur şehri, terör, uyuşturucu, asayişte, kaçakçılık ve organize suçlar, İstanbul'u dünyanın en güvenli şehirlerinden biri kılmak hepimizin görevi” gibi terör tehdidi çerçevesi sıklıkla kullanılmıştır. Paris ve diğer uluslararası terör olayları sıklıkla dile getirilerek “bu alçakça saldırılar, bazen Paris'te, bazen Londra'da, Madrid'te bazen de ülkemizde Suruç'ta, Ankara'da, İstanbul'da söz konusu olabiliyor. İnsanlık suçu işlemiştir”, “insanlığın karşı karşıya olduğu sorunlara sürdürebilir çözümler bulunması” ifadeleri ile yaşanan olayın uluslararası bir tehdit olduğu öne çıkarılmakta makro boyutta değerlendirilmekte, örgüt adları verilerek suçlayıcı ifadeler kullanılmakta, fedakârlık ve bedel ödendiği ve kararlılıkla teröre karşı durulacağı tekrarlanmaktadır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın “bu hadise bir kez daha millet olarak terör karşısında, terör örgütleri karşısında tek yürek, tek vücut olmamız gerektiğini göstermiştir” şeklindeki ifadesi örgütün arkasında bazı devletlerin yardım ettiğine ilişkin imalar, Başbakan Davutoğlu'nun “Türkiye'nin havadan yapacağı operasyonlar konusunda birtakım ülkeler, engelleyici tutum içindeler” sözleri aynı haber çerçevesine örnek ifadelerdir. Olaya ilişkin canlı yayınlanan Erdoğan'ın konuşma metninde de eleştirel, ötekileştiren terörü iç politika meseleleri (Kürt sorunu, barış bildirisi ve imzacı akademisyenler, teröre destek veren ülkeler vb) ile birlikte ele alan bir dil kullanılmakta, Sultanahmet bombalı terör saldırısı pek çok konuya ilişkin mesajlar ile birarada verilmektedir.

Terör eyleminde kurbanların ve **eylemi gerçekleştiren kişinin yabancı olması kimlik çerçevesini** de görünür kılmıştır. Eylemcinin Suriyeli olduğu sıklıkla manşete çekilmiş ve aktörün merkezi söylemi olarak yer verilmiştir. Terör örgütünden çok kimliği ve kökeni merkezi konumdadır. Özellikle saldırganın Suriyeli bir mülteci olması Erdoğan'ın “Türkiye'ye bir mülteci gibi, sığınmacı gibi giren bir şahıs “ ifadeleri ile haberde yer almıştır. Hiçbir haber içeriğinde Türkiye'deki mülteci sorununa gönderme yapıldığı bulgulanmasa da açık eleştirel haber içeri-

ği saptanamamışsa da olay yerine gelen İstanbul'da yaşayan Suriyelilere sosyal ve psikolojik destek vermek için kurulan 'AMAN' Derneği üyesi yaklaşık 100 kişilik Suriyeli grubun saygı duruşunda bulunup Türkçe, Arapça ve İngilizce yazılı pankartlar ile protesto gösterisi ve ardından AMAN üyesi Mohammad Rajab Alboukai'nin "Kötü örnekler olabilir ancak biz buraya gerçek yüzümüzü göstermek için geldik. Dünyanın hangi ülkesinden olursa olsun, ister Türk ister Arap olsun Kürt, İngiliz, Fransız ya da Alman olsun ama insan olsun" şeklindeki sözleri terör eylemcisinin mülteci olmasının altının çizildiğinin ve toplumsal rahatsızlığın göstergesidir.

Eylemcinin Suriyeli bir mülteci olmasının yanısıra kurbanların tamamının yabancı olmasının bir sonucu olarak din ve kardeşlik konusu haber içeriklerinde ağırlıklı olarak işlenmiştir. **Din ve kardeşlik çerçevesini** "Türkiye, asırlarca farklı dilden, kültürden, farklı etnik ve mezhebi kökenden insanların barış ve huzur içinde yaşadığı bir ülke olagelmıştır. Bu terör saldırıları Türkiye'nin kültürlü yapısını, demokratik ortamını hiçbir şekilde etkileyemeyecektir" şeklindeki açıklamalarda ya da "tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan İstanbul" ile başlayan, "acının dini, dili ve ırkı olmadığı" vurgusunun yapıldığı haber içeriğinde görülebildiği gibi, olaya ilişkin halkın Sultanahmet meydanına giderek turistler ile birlikte dua etmesi, karanfiller, incil bırakılması, rakip spor takımlarının atıklarının asılması, bu içeriği yansıtan haber fotoğraflarının din, barış ve kardeşlik vurgusunun milliyetçi vurguyu bastırması için kullanıldığını göstermektedir.

4.2.2. Uluslararası Medya

Uluslararası medyayı temsilen seçilen El Jezire, New York Times, Euronews ve BBC internet sayfalarından elde edilen haber makalelerine uygulanan çerçeve analizinde yine ulusal medya ile paralel şekilde **Türk turizmüne verdiği zarar çerçevesi, uluslararası güvenlik ve suçlu arama çerçevesi, kimlik çerçevesi ile din ve kardeşlik çerçevesi** olarak kategorize edilebilen dört haber çerçevesi bulunmuştur. Almanya Başbakanı A. Merkel'in teröre ilişkin destek mesajlarının altının çizildiği, "sekiz vatandaşımız eve dönemeyecek" duygusallığını da içeren Euronews haberleri, bir yandan Avrupalı aktörlerin diğer yandan ise Erdoğan, Davutoğlu ve diğer hükümet yetkililerinin ana kaynak olduğu haberleştirme pratiğini kullanmıştır. Türkiye'de olaya ilişkin konan yasağı uluslararası medya tarafından haberleştirilmiş, görgü tanıkları ve Türk gazetecilerin olay hakkında aktardıklarına geniş yer verilmiştir. Yaşanan bombalı saldırıyı Türk medyasına göre daha ayrıntılı betimleyen, görgü tanıklarına ve onların tasvirlerine yer veren uluslararası medya, saldırıya ilişkin görgü tanıklarının anlatıları ile Türk basınından ayrılmaktadır. Bu durum da yine yayın yasağının olmamasına bağlanabilmektedir. Genel çerçevelere bakıldığında yine sıklıkla kullanılan turizm çerçevesidir. Özellikle **Turizm çerçevesi** kapsamında, Euronews'ın Alman Dışişlerinin

Twitter'dan vatandaşlarını terörün yaşandığı alandan uzak durma çağrısı, TUI seyahat acentasının müşterilerinin istemesi halinde Türkiye'ye ilişkin rezervasyonlarda iptal ya da değişiklik yapabileceklerine ilişkin açıklamaları öne çıkmaktadır. Benzer çerçevede, bir yandan Türk gazetecilerle yapılan röportajla turist sayısında düşme olabileceğine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir ve yine sokaktaki vatandaşlarla yapılan röportajlara dayandırılarak "hedef Türk ekonomisine zarar vermektir, siz olsanız böyle bir ülkeye gezmeye gelir miydiniz?" ifadeleri ile haber kaleme alınmıştır. Fakat diğer yandan da terörün küresel bir olay olduğu, nereye gidilirse gidilsin kaçılmayacağı açıklaması ile de olay uluslararasılaştırılmıştır. "Belki de bu uyarılar ile gelecekte Türkiye'ye gelmeyi planlayan turist sayısı düşebilecektir fakat altını çizmeliyiz ki, terör tehlikesi küresel olarak her yere sıçramaktadır. Bu nedenle nereye gidersek gidelim bu tehditten kaçmak kolay değildir" ifadesi haberde yer bulmuştur. Yine başka bir haberde Alman İçişleri Bakanı Thomas De Maiziere'in "Türkiye'ye yapılan seyahat planlarının değiştirilmesi için neden görmüyorum" açıklaması ve David Keesling adlı bir Alman turistin "tabii ki tekrar gelirim Türkiye'ye" ifadesinin yanında, meydana hala turistlerin olduğu ek bilgisi de yine Turizm çerçevesinden değerlendirilebilir. Özellikle haberin sonunda ülkenin 30 milyar dolarlık turizm geliri olduğu va bazı kesimlerin bu saldırının durumu kırılğan hale getirdiği saptamalarına da yer verilmiştir.

Türk medyasıyla paralel şekilde **uluslararası güvenlik endişesi** uluslararası basında da ağırlıklı kullanılan ikinci çerçevedir. Teröre ilişkin benzer şekilde terör taziyelerini gönderen uluslararası kurum, aktör ve devletlerin açıklamaları haber içeriklerinde yoğun olarak yer almıştır. Öte yandan şiddet yanlısı ve suçlu arama çerçevesi yerine saldırıyı Türk devlet yetkililerin açıklamalarına dayandırılarak IŞİD, PKK ya da bazı küçük grupların düzenlediğine ilişkin haberlere yer verilmiştir. Türk medyasından farklı olarak sadece IŞİD örgütünü değil; ülkedeki diğer terör gruplarını "güneydeki Kürt ayrılıkçılar, Müslüman ekstremistler ve diğer küçük terör grupları" betimlemesi ile olası örgütler haberleştirilmiştir. Yine olayla ilgili tutuklanan Rus vatandaşları medyada geniş yer bulmuştur.

Bombalı eylemi düzenleyen kişinin Suudi Arabistan doğumlu, Suriye uyruklu bir mülteci olmasına tıpkı Türk medyasında olduğu gibi uluslararası medyada da geniş yer verilmiştir. Uluslararası medyadan özellikle Euronews, Türk medyasında Erdoğan'ın açıklamalarının merkeze alındığı gibi A. Merkel'in sözlerini haberin merkezine oturtmuştur. Uluslararası güvenlik endişesi ve teröre karşı işbirliği haber çerçevesinde A. Merkel'in "Teröristler özgürlüğün düşmanlarıdır", "uluslararası terörizm" ifadeleri ve yine Türk otoritelerine benzer şekilde makro bakış ile benzer Paris, Kopenhag, Tunus terör olaylarını örneklediği uluslararası terör çerçevesinden ifadelerine haberde yer vermişlerdir. Teröre karşı birlik mesajı ve vurgusu hâkimdir, fakat özgürlük ifadesi de haberde işlenmiştir. Yine güvenlik çerçevesinde IŞİD'e karşı çeşitli illerde gerçekleştirilen operasyon-

lar ve gözaltına alınan kişiler bu bombalı saldırı haberi ile birlikte verilmiştir. Bu haberleştirme pratiği Türk medyasında görülmemektedir. Terör kapsamında gerçekleştirilen tutuklamaları Sultanahmet bombalı eylemi ile bağlantılamayan ya da bilinçli bir şekilde turizm kaygısı ile bu tutuklamaları ayrı tutmaya çalışan Türk medyası olayın kapsamını daraltan bir haber pratiği izlemiştir.

Türk medyasının aksine din, kardeşlik ve duygu sömürüsü yabancı medyada kullanılmamış, terör eyleminin ayrıntılarının yer aldığı daha objektif bir habercilik tercih edilmiştir. Haberlerde yükselen bir İslamcı terörizm vurgusu yerine, her yerde karşımıza çıkabilecek uluslararası bir tehdit algısı yaratılmaya ve ortak karşı duruş sergilenmeye çalışılmıştır.

El Jezire İslamcı çizgide bir Arap medya kuruluşu olarak olaya ayırdığı 13 Türkçe ve dört İngilizce haber ile farklı bir haberleştirme pratiği izlemektedir. İngilizce haberleri diğer medya örgütleri gibi Erdoğan, Davutoğlu, Merkel, Kurtulmuş gibi hükümet kaynaklarına dayandırırken, bölgede bir ofis çalışanı olarak görgü tanığına ve diğer medya organlarından farklı olarak Uluslararası CRISIS Grup Araştırmacısı Berkay Mandiraci'yı da haber kaynağı olarak göstererek, uzman görüşüne de yer vermekte ve Türk uzmanın PKK ve IŞİD'e ilişkin açıklamalarının yanısıra "olay göstermiştir ki hükümetin güvenlik önlemleri hala istenen yoğunlukta değildir" ifadesi ile Türk hükümetini suçlayan, Türkiye'deki Zaman gazetesi haber pratiğine benzer bir çizgide olayı haberleştirmektedir.

El Jezire ideolojik eğilimi ile paralel şekilde Almanya Dışişleri Bakanı Thomas de Maiziere'nin Almanya'nın spesifik olarak hedef alınmadığına ilişkin sözlerine yer verse de, Paris saldırısından bu yana Almanların IŞİD'i yok etmek için İncirlik üssünde Fransız güçlerine yardım için savaş uçaklarıyla hizmet ettiğini, IŞİD ile Kuzey Irak'ta savaşan Kürt güçlerini eğittiğini de haberde yer vererek, eylemi bir anlamda haklılaştırmaya ve Almanya'nın terör konusunda karşı saflarda yer aldığını vurgulamaya çalışmaktadır.

SONUÇ

Medyanın terörü haberleştirme şeklinin, ulusal ve uluslararası kitle iletişim araçlarında yer alan haberler bağlamında analiz edildiği bu çalışmada, Türkiye'de 12 Ocak 2016 tarihinde İstanbul Sultanahmet meydanında Suriyeli bir canlı bombanın gerçekleştirdiği ve 12 turistin yaşamını yitirdiği, saldırganın ve öldürülenlerin yabancı olduğu terör saldırısı ele alınmıştır.

Gündem belirleme yaklaşımının öne sürdüğü gibi medyanın bir konuyu haberleştirmesiyle halkın o olaya atfettiği önemin de arttığı gerçeğinin, bu çalışmada da doğrulandığı ve seçilen sekiz kitle iletişim aracının olayı 148 haber makalesiyle geniş şekilde haberleştirdiği bulgulanmıştır. Cumhuriyet, Hürriyet, Zaman, Sabah, El Jezire, New York Times, Euronews ve BBC medya kaynaklarında olaya

ilişkin saptanan haberlerin, niceliksel ve niteliksel içerik analizi ve çerçeveleme yöntemleri kullanılarak analiz edildiği bu çalışma, terörün haber dilinin şekilsel açıdan küreselleştiğini fakat ideolojik olarak kutuplaştığını bize göstermiştir. Haber içeriğinde, haber kaynaklarında, etnik kimlik ve uluslararası güvenlik vurgusunda ve ekonomik kayıp endişesinin haberleştirilmesinde hem ulusal hem de uluslararası medyada öne çıkan benzer haber pratiği çerçevesinde, haber dili bakımından yaşanan genel bir küreselleşme ve ortak haber değeri paydasından bahsedilebilmektedir. New York Times gazetesi dışında uluslararası medyanın sözleşmişçesine, Türkiye’de getirilen yayın yasağına benzer şekilde, olayı sıklıkla resmi kaynaklara dayandırması, Türk hükümetin herhangi bir güvenlik zafiyetine ilişkin habere yer vermemesi, bu saptamamızı doğrular niteliktedir. Diğer yandan ise özellikle gerek ulusal gerekse uluslararası medya evreninden ideolojik eğilimleri farklı kuruluşların seçilmiş olması, terör gibi ortak kaygıda bile ideolojinin haberde tarafsızlığı gölgeleyebileceğini de göstermektedir. Bu bağlamda El-Jezire’nin olaya ayırdığı sadece dört haber makalesi, ya da BBC’nin altı haber ile konuyu önemsizleştirmesi ve sosyolojik bağlamın haber içeriklerinde değinilmemiş olması ideolojik kaygılarla açıklanabilmektedir. Yine uluslararası medyanın din ve kardeşlik çerçevesi yerine ekonomi çerçevesine geniş yer ayırmasını terörün en hafif ifade ile sıradanlaştırılması, basmakalıp ifadeler ile önemsizleştirilmesi olarak okuyabiliriz.

Analiz sonuçlarına bakıldığında terör saldırısını haberleştirirken New York Times gazetesinin web sitesi hariç diğer üç uluslararası medya kuruluşunun Türk medyasıyla benzer aktörler ve manşetler kullandığı görülmüştür. Bu nedenle “(H1) Terör eylemleri, yayın yasağı uygulandığı takdirde eylemin gerçekleştirildiği ülkenin medyası ile uluslararası medyada farklı aktör ve manşetlerle haberleştirilir” hipotezi reddedilmiştir. Her ne kadar uluslararası medya saldırıyı Türk medyasına göre daha ayrıntılı betimleyen, görgü tanıklarına ve onların tasvirlerine yer veren biçimde işlese de çerçeve analizi bulgularına bakıldığında, ulusal ve uluslararası basının aynı çerçeveleri kullandığı gözlenmiştir. Dolayısıyla “(H2) Yayın yasağı uygulanan bir medyada terör haberlerine ilişkin çerçeveler uluslararası medyadan farklılaşmaktadır” hipotezi de reddedilmiştir. Belirlenen dört haber çerçevesinin **-Türk turizmine verdiği zarar çerçevesi, uluslararası güvenlik ve suçlu arama çerçevesi, kimlik çerçevesi ile din ve kardeşlik çerçevesi-** ulusal ve uluslararası medyanın uzlaştığı ortak haber çerçeveleri olduğu belirlenmiştir.

Uluslararası medyadan seçilen örneklem ideolojik açıdan farklı bakış açılarını temsil ettiğinden, haber içeriklerinde, haber sayısında yaşanan farklılaşma; Türk medyası ile uluslararası medya arasında değil; uluslararası medyanın ya da Türk medyasının kendi içindeki ideolojik ayrışmasından kaynaklı bir ayrışmanın varlığını gözler önüne sermiştir. Bu duruma örnek olarak Euronews televizyon ka-

nalının internet sitesinin olaya İngilizce dilde 12 haber ayırırken, El-Jezire'in sadece dört haber ayırması ve neredeyse olayı görmezden gelme çabası verilebilir.

Yaşanan terör eylemleri ve terör örgütlerinin her geçen gün agresif yöntemlerine yenilerini eklemesiyle medyanın terörü haberleştirme pratiği de gitgide yakın-samakta ve ülkeler ve sınırlar ötesi bir haber formatına doğru yol almaktadır. Bu çalışmada da söz konusu saptamayı destekler nitelikte benzeşen bulgular elde edilmiş, tıpkı medya aracılığıyla dünyanın küreselleşmesinden söz edilebildiği gibi, terör eylemlerinin haberleştirilmesinde de küreselleşmenin izleri görülmüştür. Özellikle 11 Eylül 2001 ve sonrasında yaşanan ve yaşatılan güvenlik endişesi medyayı, izleyiciyi ve tüm toplumu etkisi altına almış ve gitgide teröre karşı uluslararası hatta küresel dil ve haberleştirme yaklaşımı yaygın olarak kabul görmeye başlamıştır.

SONNOTLAR

(1) Associated Press dış ülke muhabiri George Krimsky'a göre (2002) terör ve savaş hikâyeleri ilgi çekici, hatta bazen kârlılık içeren zengin bir maden damarı veya talih kuşu bile sayılabilmektedir. Benzer şekilde tabloid basının önemli temsilcilerinden London's Mirror gazetesinin haber pratiğini bile değiştiren 11 Eylül saldırıları gazetesinin editörü Piers Morgan'ın olaydan bir ay sonra Guardian'a verdiği mülakatta belirttiği ve hala şokunu atlatamadığı gerçek; neredeyse sayfa-larca yayınlanan terör gibi ciddi haberlerin gazeteye canlılık ve coşku vereceği gibi bu kadar çok sayıda kopya sattırabileceği idi.

(2) Batı medyası ile Amerikan medyasının terörü haberleştirme sırasında, enformasyon, analiz, politik katkı ve görüşlerin arasındaki fark, Batı medyasında haber ile yorumun belirgin çizgilerle ayrılmış olmasıdır. Avrupalı profesyoneller basının, kişinin görüşünü değiştirmek yerine desteklemesi gerektiği fikrini benimsemektedirler (Krimsky 2002: 56).

KAYNAKÇA

ABD Dışişleri Bakanlığı (2004) Patterns of Global Terrorism, Office of the Secretary of the State and Office of the Coordinator for Counterterrorism, Washington DC.

Alali A O and Eke K K (1991) Media Coverage of Terrorism: Methods and Diffusion, Sage, Newbury Park.

Alexander Y, Carton D and Wilkinson P (1972) Introduction to Terrorism, Westview Press, Boulder.

Anderson A J (1987) Communication Research: Issues and Methods, McGraw-Hill, New York.

Berelson B (1952) *Content Analysis in Communication Research*, The Free Press Publishers, Glencoe.

Bilgen A (2012 Temmuz 22) *Terrorism and Media: A Dangerous Symbiosis*, <http://www.e-ir.info/2012/07/22terrorism-and-the-media-a-dangerous-symbiosis/>, erişim tarihi: 10.12.2015.

Birleşmiş Milletler (2012) *United Nations Juridical Yearbook*, United Nations, USA.

Canel M J and Sanders K (2010) *Crisis Communication and Terrorist Attacks: Framing a Response to the 2004 Madrid Bombings and 2005 London Bombings*, W T Coombs and S J Holladay (eds), *The Handbook of Crisis Communication* Wiley-Blackwell, US/UK,449–466.

Canel M J (2012) *Communicating Strategically in the Face of Terrorism: The Spanish Government's Response to the 2004 Madrid Bombing Attacks*, *Public Relations Review*, 38, 214– 222.

Chomsky N (1991) *International Terrorism: Image and Reality*, Routledge, London.

Crelinsten R D (1998) *The Discourse and Practice of Counterterrorism in Liberal Democracies*, *Australian Journal of Politics and History*, 44, 389-413

Diaz-Barrado C M (2009) *The Definition of Terrorism and International Law*, P A Fernandez-Sanches, *International Legal Dimension of Terrorism*, Martinus Nijhoff Publishers, Netherlands, 27-42.

Entman R M (1993) *Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm*, *Journal of Communication*, 43, 51–58.

Flynt-Wallington S, Blake K, Taylor-Clark K and Viswanath K (2010) *Antecedents to Agenda Setting and Framing in Health News: An Examination of Priority, Angle, Source, and Resource Usage from a National Survey of U.S. Health Reporters and Editors*, *Journal of Health Communication*, 15,76–94.

Galtung J and Ruge M H (1965) *The Structure of Foreign News: The Representation of Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers*, *Journal of Peace Research*, 2, 64-90.

Gilberg S, Eyal C, McCombs M and Nicholas D (1980) *The State of the Union Address and the Press Agenda*. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 57(4), 584–588. doi:10.1177/107769908005700405.

Gitlin T (1980) *The Whole World Is Watching: Mass Media in the Making & Unmaking of the New Left*, University of California Press, Berkeley, CA.

- Goffman E (1974) *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*, Harper and Row, New York.
- Graber D (1997) *Mass media and American politics* (5th ed.). Washington, DC: CQ Press.
- Henderson H (2004) *Global Terrorism*, Facts On File, Inc, New York.
- Hoffman B (1998) *Inside Terrorism*, Columbia University Press, Columbia.
- Hoffman B (2006) *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York.
- Horgan J and Braaddock K (2012) *Terrorism Studies*, Routledge, Canada.
- House of Lords; House of Common Joint Committee on Human Rights (2007) *The Council Europe Convention on the Prevention of Terrorism*, House of Commons, London.
- Hutcheson J, Domke D, Billeaudeau A and Garland Ph (2004) U.S. National Identity, Political Elites, and a Patriotic Press Following September 11, *Political Communication*, 21, 27–50.
- Jackson R, Jarvis L, Gunning J and Symth M B (2011) *Terrorism: A Critical Introduction*, Palgrave, England.
- Krimsky G A (2002) The View from Abroad, *American Journalism Review*, January-February 2002, 54-57.
- Lowe W (2015) Yoshikoder: Cross-platform multilingual content analysis. Java software version 0.6.5, <http://www.yoshikoder.org>, erişim tarihi: 13.03.2016.
- Mazur A (1987) Putting Radon on the Public's Risk Agenda. *Science, Technology, and Human Values*, 12(3/4), 86-93.
- McCombs E M and Shaw D L (1972) The Agenda-Setting Function of Mass Media, *Public Opinion Quarterly*, 36, 176–187.
- McCombs M and Shaw D L (1993) The Evolution of Agenda-Setting Research: Twenty-Five Years in the Marketplace of Ideas, *Journal of Communication*, 43:58–67.
- McCombs M (2002) *News Influence on Our Picture of the World*, J Bryant and D Zillman (eds) *Media Effects*, Lawrence Erlbaum Publishers, UK.
- McCombs M (2004) *Setting the Agenda: The Mass Media and Public Opinion*, Blackwell, Malden, MA.
- McQuail D (1995) *Mass Communication Theory*, Sage, London.
- Miller A H (1982) *Terrorism, the Media and the Law*, Transitional Publication, New York.
- Merkin R (2007) *Insurance Law: An Introduction*, Routledge, New York.

Nacos B L (2000) *Mass-Mediated Terrorism: The Central Role of the Media in Terrorism and Counterterrorism*, 2nd edition, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham.

Nacos B (2002) *Mass-mediated Terrorism: The Central Role of the Media in Terrorism and Counterterrorism*, Rowman & Littlefield Publishers, New York.

Nelson P S and Scott J L (1992) *Terrorism and the Media: An Empirical Analysis*, *Defense Economics*, 3(4), 329-39.

Norris P, Kern M and Just M (2003) *Framing Terrorism: The News Media, the Government and the Public*, Routledge, London.

Piscard R G (1993) *Media Portrayals of Terrorism: Functions and Meaning of News Coverage*, *Political Science Quarterly*, 108(4), 765-767.

Reese S and Danielian L (1989) *Intermedia Influence and the Drug Issue*, P. Shoemaker (eds), *Communication Campaigns about Drugs*. NJ: Lawrence Erlbaum, 29-46.

Reese S D and Seth C L (2009) *Framing the War on Terror: The Internationalization of Policy in the US Press*, *Journalism*, 10(6), 777-797.

Ross J (2007) *Deconstructing the Terrorism: News Media Relationship*, *Crime Media Culture*, 3(2), 215-25.

Ryan C (1991) *Prime Time Activism: Media Strategies for Grassroot Organizing*, South End, Boston, MA.

Sani A A (2014) *Nort/South Press: A Comparative Analysis of Framing Boko Haram Insurgency in the Nigerian Print Media*, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Schaefer T M (2006) *When Terrorism Hits Home: Domestic Newspaper Coverage of the 1998 and 2002 Terror Attacks in Kenya*, *Studies in Conflict & Terrorism*, 29(6), 607-619.

Thomas D (2012) *Sentencing Referencer*, Sweet & Maxwell, London.

Scheufele D A (1999) *Framing as a Theory of Media Effects*, *Journal of Communication*, 49, 103-122.

Scheufele D A and Tewksbury D (2007) *Framing, Agenda Setting and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models*, *Journal of Communication*, 57, 9-20.

Schlesinger P (1983) *Televising Terrorism: Political Violence in Popular Culture*, Comedia Publishing Company, London.

Schmid A P and Graaf J (1982) *Violence as Communication: Insurgent Terrorism and the Western Media*, Sage, London.

Schmid A P and Jogman A J (1988) *Political Terrorism: a New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data bases, Theories, and Literature*, Transactions Book, Amsterdam.

Schmid A P and Jongman A J (2005) *Political Terrorism: A new Guide To Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literature*, N. J. Transaction Publishers, New Brunswinck.

Schubert J N, Stewart P A and Curran M A (2002) A Defining Presidential Moment: 9/11 and the Rally Effect, *Political Psychology*, 23(3), 559–583.

Stempel G H III and Hargrove T (2003) Newspapers Played Major Role in Terrorism Coverage, *Media Studies of September 11*, *Newspaper Research Journal*, 24(1), 55-57.

Tilly C (2004) Terror, Terrorism, Terrorists, *Journal of Sociological Theory*, 22, 7-10.

Tankard J, Hendrickson L, Silberman J, Bliss K and Ghanem S (1991) *Media Frames: Approaches to Conceptualization and Measurement*, Paper presented at the Annual Convention of the Association for Education in Journalism and Mass Communication, Boston, MA.

Toker H (2004) *Two Countries: One Pattern: A Comparative Study of Gender Representation in the News of Norwegian and Turkish Newspapers*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Oslo Üniversitesi Tarih ve Felsefe Fakültesi, Medya Bölümü, Oslo.

Top Sites in Turkey (ty.) <http://www.alexa.com/topsites/countries/TR>, erişim tarihi: 13.04.2016.

Weaver D H (2007) Thoughts on Agenda Setting, Framing, and Priming, *Journal of Communication*, 57, 142–147.

Williamson M (2009) *Terrorism, War and International Law*, Asgate Pub. England.

Zelizer B and Stuart A (2002) When Trauma Shapes the News B. Zelizer and A Stuart (eds), *Journalism after September 11*, Routledge, New York/London, 1–23.